

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток зв'язного діалогічного мовлення у дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення II рівня

Виконала студентка групи СОБ-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Бойко Олександра Олексіївна
Керівник: Жадленко І. О.
Рецензент: Сущенко Л. О.
Нормоконтроль _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 33 с., 2 табл., 2 рис., 31 джерело.

Об'єкт дослідження: діалогічне мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ II рівня.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати розвиток зв'язного діалогічного мовлення, провести діагностичне дослідження, щодо виявлення стану зв'язного діалогічного мовлення у дошкільників із ЗНМ II рівня, розробити методичні рекомендації для батьків з розвитку зв'язного діалогічного мовлення у дітей.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення і теоретичне узагальнення наукових матеріалів з даної теми); емпіричні (констатувальний експеримент з метою дослідження стану розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня); статистичні (кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення).

Оволодіння зв'язним діалогічним мовленням є – одним з головних завдань мовленнєвого розвитку дошкільників.

Через недорозвинення основних компонентів мовленнєвої системи: фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної, недостатньою сформованості звукової та семантичної сторін мовлення, у дітей із ЗНМ II рівня виникають значні труднощі в оволодінні навичками зв'язного діалогічного мовлення.

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ, ДІТИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЗВ'ЯЗНЕ ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ, ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ II РІВНЯ, СПІЛКУВАННЯ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. До числа найважливіших завдань логопедичної роботи з дошкільниками, що мають загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ), відноситься формування у них зв'язного діалогічного мовлення, оскільки діалогізоване мовленнєве середовище оточує дитину з перших хвилин життя. Також саме під час діалогічного мовлення дитина навчається виражати свої думки так, щоб вони були зрозумілими для співбесідника.

Згідно Державного стандарту дошкільної освіти України оволодіння мовленням як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найвагомішим досягненням дошкільного дитинства. Мовлення виступає «каналом зв'язку» для одержання інформації з немовленнєвих сфер буття, засобом пізнання світу від конкретно-чуттєвого до понятійно-абстрактного. Мовленнєве виховання забезпечує духовно-емоційний розвиток дитини, сприяє формуванню всіх психічних процесів. Мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку складається із різних видів говоріння та слухання, під час якої формуються мовленнєві вміння і навички.

Діалог активно досліджували та досліджують науковці у філософському (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер та ін.), лінгвістичному (Н. Арутюнова, Т. Винокур, Л. Щерба, Л. Якубинський та ін.), нейрофізіологічному (Н. Бехтерева, Є. Бойко, О. Лурія та ін.), психологічному та психолінгвістичному (Л. Виготський, І. Горелов, М. Жинкін, І. Зимня, Л. Калмикова, С. Лебединський, О. Леонт'єв, Т. Піроженко, К. Сєдов, Т. Ушакова, С. Цейтлін, О. Шахнарович, Н. Юр'єва та ін.), лінгвосоціо-психологічному (Т. Дридзе, І. Зимня та ін.), лінгводидактичному (А. Арушанова, А. Богуш, А. Бородич, Н. Гавриш, В. Захарченко, К. Крутій, Г. Леушина, Н. Луцан, В. Любашина, С. Хаджирадєва, О. Ушакова, Г. Чулкова та ін.) аспектах.

Об'єкт дослідження: діалогічне мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ II рівня.

Предмет дослідження: розвиток зв'язного діалогічного мовлення у дошкільників із ЗНМ II рівня.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати розвиток зв'язного діалогічного мовлення, провести діагностичне дослідження, щодо виявлення стану зв'язного діалогічного мовлення у дошкільників із ЗНМ II рівня, розробити методичні рекомендації для батьків з розвитку зв'язного діалогічного мовлення у дітей.

Відповідно до мети було визначено такі завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз розвитку зв'язного діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку із ЗНМ II рівня.

2. Провести діагностику стану зв'язного діалогічного мовлення у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня. Здійснити аналіз результатів дослідження.

3. Розробити методичні рекомендації батькам щодо розвитку зв'язного діалогічного мовлення у дошкільників із ЗНМ II рівня.

Методи дослідження:

– теоретичні: вивчення і теоретичне узагальнення наукових матеріалів з даної теми;

– емпіричні: констатувальний експеримент з метою дослідження стану розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня;

– статистичні: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Методологічною основою дослідження є:

– теорія становлення та розвитку людини в культурно-історичному аспекті вивчення вищих психічних функцій (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонт'єв, О. Лурія та ін.);

– психолого-педагогічні дослідження виховання та навчання дітей з порушеннями фізичного та психічного розвитку в контексті корекційної направленості (Л. Виготський, М. Земцова, О. Литвак, І. Моргуліс, В. Синьов, Л. Фомічова та ін.);

– методологічні засади комплексної діагностики порушень розвитку мовлення у дітей (Л. Волкова, К. Карлепп, Р. Лалаєва, В. Лубовський, О. Лурія, О. Мастюкова, О. Орфінська, Ю. Рібцун, Є. Соботович, Н. Трауготт та ін.);

– теорія і практика розвитку діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку (Г. Лопатіна, Н. Луцан, О. Полевікова, Г. Чулкова);

– теорія і практика розвитку мовлення дітей із ЗНМ (Ю. Рібцун, Л. Трофименко, Т. Філічова, Г. Чиркіна);

– методика, Т. Піроженко та М. Лісіної.

Дослідження проводилось на базі Дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу №217 «Грайлик» Запорізької міської ради Запорізької області.

Апробація результатів дослідження відбулась на конференції:

Структура та обсяг бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 33 сторінки, з них основного тексту 24 сторінки.

ВИСНОВКИ

Аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел показав, що діалогічне мовлення є основною формою спілкування дітей дошкільного віку.

Розвиток зв'язного діалогічного мовлення в онтогенезі - це складний багатоступінчастий процес. Послідовне і правильне формування цього процесу забезпечується в ході спілкування і комунікативної діяльності на основі біологічних і соціальних передумов.

Під загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) у дітей із збереженим слухом і інтелектом розуміють таку форму мовленнєвого порушення, при якій порушено формування усіх компонентів мовленнєвої системи, а саме звукової та смислової сторони мовлення.

Дослідження В. Воробйової, Р. Левіної, Л. Спірової, Т. Філічевої, Г. Чіркїної показали, що у дітей із ЗНМ II рівня є певні особливості зв'язного діалогічного мовлення через фонетичні та граматичні порушення. Мовленнєве спілкування дошкільників із ЗНМ формується неповноцінно. Такі діти з труднощами вступають в контакт з оточуючими, не прагнуть і не вміють продовжувати спілкування. У грі з однолітками діти дошкільного віку із ЗНМ II рівня вдаються до невербальних засобів спілкування.

Щоб виявити стан розвитку зв'язного діалогічного мовлення у дітей із ЗНМ II рівня було проведено дві діагностики. Перша за методикою Т. Піроженко для визначення, яким чином діти дошкільного віку із ЗНМ II рівня можуть вступати в розмову з незнайомою людиною, підтримувати її на елементарному рівні, даючи відповіді на питання. Друга за методикою М. Лісіної, спрямована на обстеження провідної форми спілкування.

Дослідження проводилося на базі Дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу №217 «Грайлик» Запорізької міської ради Запорізької області.

До складу експериментальної групи увійшли 10 дітей із ЗНМ II рівня.

Результати експериментального дослідження дали можливість з'ясувати характеристику стану розвитку діалогічного мовлення у дітей із ЗНМ II рівня. Аналіз обстеження за методикою Т. Піроженко показав, що у дітей із ЗНМ II рівня відсутній високий рівень розвитку діалогічного мовлення. У них відзначається недостатній розвиток зв'язного діалогічного висловлювання. Який проявляється у труднощах вступати в контакт з людьми, підтримувати бесіди та контакт з оточуючими.

Дослідження за методикою М. Лісіної показало, що мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ II рівня носить переважно ситуативний характер. Не сформованість мотиваційного компонента спілкування призводить до низького рівня розвитку мовленнєвих засобів.

Отже, аналіз проведених діагностичних методик свідчить про те, що стан розвитку зв'язного діалогічного мовлення дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення II рівня є значно нижчим ніж у їх однолітків з нормотиповим розвитком. Вони опановують лише найпростіші форми діалогу.